

Rapport

DE OMGEVINGSWET: LIGT DE STELSELWIJZIGING OP KOERS?

**Peiling onder ambtenaren uit I&O Panel en lezers E&R
nieuwsbrief van BB juni/juli 2019**

Onderzoek voor Binnenlands Bestuur

COLOFON

Uitgave

I&O Research
Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede

Rapportnummer

2019/149

Datum

Augustus 2019

Opdrachtgever

Binnenlands Bestuur

Auteur(s)

Melle Conradie
Jasper de Jong
Ester Hilhorst

Bestellingen

Exemplaren zijn verkrijgbaar bij de opdrachtgever.

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	5
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	5
1.2 Onderzoeksvragen.....	5
1.3 Verantwoording onderzoeksaanpak.....	5
2. Uitkomsten	8
2.1 Samenvatting	8
2.2 Woon- en leefklimaat.....	9
2.3 Implementatie van de Omgevingswet	11
2.4 Conclusies	16
Bijlage 1. Vragenlijst.....	19

1

HOOFDSTUK

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Binnenlands Bestuur is hét vakblad voor binnenlandse bestuurders en ambtenaren bij gemeenten, provincies, waterschappen en rijksoverheid. Binnenlands Bestuur en I&O Research zijn een samenwerking aangegaan: in acht metingen wordt onderzocht hoe burgers staan tegenover zaken die te maken hebben met thema's die voor bestuurders en ambtenaren relevant zijn of kunnen worden. Dit onderzoek is de 18e peiling van I&O Research en Binnenlands Bestuur sinds 2016.

Deze peiling is gehouden met het oog op het congres over de Omgevingswet van Binnenlands Bestuur op 26 september. Met de komst van de Omgevingswet wordt de leefomgeving het nieuwe, belangrijke vakgebied van de toekomst. Het gaat daarin over méér dan bestemmingen en milieunormen. In de omgevingsvisie legt de gemeente vast welke hoofddoelen van kwaliteit, beleid en ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving van haar grondgebied zij wil bereiken.

1.2 Onderzoeksvragen

Er is een grote druk op de fysieke leefomgeving. Om klimaatdoelen te realiseren is veel ruimte nodig voor zonneparken, windturbines et cetera. Er is ook behoefte aan meer woningen, meer recreatieve voorzieningen, een goede bereikbaarheid, een schone lucht, meer vliegbewegingen maar geen geluidsoverlast et cetera. Het is noodzakelijk om (integrale) keuzes te maken. De overheid, gemeenten en provincies in het bijzonder, staan daarvoor aan de lat en bovendien aan het begin van een grote stelselwijziging. De Omgevingswet is ontworpen om deze keuzes (beter) te kunnen maken, maar zorgt mogelijk ook voor onzekerheid. Want hoe zal de wet in de praktijk uitwerken?

Onderzoeksvraag:

Hoe ervaren ambtenaren (gemeente, provincie, rijks, waterschap, werkorganisaties) de aanloop naar de invoering van de Omgevingswet in 2021? Hoe beoordelen zij de huidige stand van zaken en zijn zij en hun bestuurders klaar voor de stelselwijziging?

Binnenlands Bestuur vraagt zich daarbij af:

Hoe staan gemeenten ervoor? Denken zij dat de stelselwijziging zal leiden tot meer of minder werkzaamheden? En hoe kijken rijks- of provincieambtenaren daar naar? Welke prioriteit geven ambtenaren aan verschillende beleidsdoelen? Zijn daar verschillen zichtbaar afhankelijk van schaalniveau? In hoeverre ervaren ambtenaren de ruimtelijke druk? In hoeverre schatten ambtenaren in dat burgers klaar zijn voor de stelselwijziging? En in hoeverre denken zij dat hun organisatie klaar is voor de invoering van de Omgevingswet en op welke wijze worden zij daarin meegenomen? Tot slot, denken ambtenaren dat hun bestuurders klaar zijn voor de Omgevingswet en dat er echt iets gaat veranderen?

1.3 Verantwoording onderzoeksaanpak

Op donderdag 20 juni ontvingen 1.795 leden van het I&O Researchpanel die in eerdere onderzoeken hebben aangegeven dat ze bij de overheid werkzaam zijn per mail een uitnodiging om deel te nemen aan dit onderzoek. Alleen de ambtenaren die nog steeds werkzaam zijn bij de overheid én qua werkveld te maken kunnen hebben met de Omgevingswet (hiervoor zijn screeningsvragen gesteld) kregen toegang tot de vragenlijst. Op woensdag 26 juni is een rappel verstuurd. Op dinsdag 18 juni ontvingen de lezers van de nieuwsbrief Economie & Ruimte van Binnenlands Bestuur een uitnodiging om via een open link deel te nemen aan het onderzoek. Ook heeft er op 3 juli een bericht gestaan in de dagelijkse nieuwsbrief zelf. Ook de lezers van de nieuwsbrief kregen eerst de screeningsvragen, om te bepalen of ze werkzaam

zijn in een domein dat relatie heeft met de Omgevingswet¹. Op 18 juli is de vragenlijst gesloten. Op dat moment hadden 600 mensen de vragenlijst ingevuld, waarvan er 312 door de screeningsvragen zijn gekomen en de inhoudelijke vragen over de implementatie van de Omgevingswet hebben beantwoord. Opvallend is dat er dit jaar een zeer lage respons is gerealiseerd via de open link in de nieuwsbrief van Binnenlands Bestuur (vorig jaar 210 gemeenteambtenaren, nu 32 ambtenaren).

Figuur 1.1

Responsoverzicht

BRON	GESTART MET SCREENINGSVRAGEN	GESTART MET INHOUDELIJKE VRAGEN
I&O Research Panel	545	145
Via nieuwsbrief Binnenlands bestuur	55	32
Totaal	600	312

De antwoorden van de deelnemers zijn niet gewogen. Dit omdat er geen informatie beschikbaar is over de samenstelling van de totale groep (populatie) ambtenaren die te maken kunnen hebben met de Omgevingswet.

Vergelijking met onderzoek Ruimtelijke druk uit 2018 en onderscheid in schaalniveaus

In 2018 heeft I&O Research voor Binnenlands Bestuur een onderzoek uitgevoerd naar ruimtelijke druk. Ook voor dit onderzoek waren ambtenaren uitgenodigd die te maken kunnen hebben met de Omgevingswet. Aan dat onderzoek deden 333 gemeenteambtenaren mee. Een deel van de vragen is herhaald. In 2018 zijn de vragen ook aan inwoners voorgelegd. Dat is dit jaar niet gedaan.

Figuur 1.2

Verdeling respons naar organisatie

	AANTAL	AANDEEL	BETROUWBAARHEID
Gemeente	178	57%	Bij marge 5% t.o.v. 2018 significant
(Boven)regionaal	50	16%	indicatief
Rijksoverheid	84	27%	indicatief
Totaal	312	100%	

Van de 312 deelnemende ambtenaren is 57 procent werkzaam bij een gemeente (178 respondenten). Daarnaast is 27 procent werkzaam bij de rijksoverheid (84 respondenten) en de overige 16 procent bij een (boven)regionaal bestuursorgaan zoals provincie, waterschap/hoogheemraadschap of regionale uitvoeringsorganisatie (50 respondenten). Bij gemeenteambtenaren spreken we van significante verschillen als er sprake is van een marge van minimaal 5% ten opzichte van 2018. Bij rijksambtenaren en ambtenaren die werkzaam zijn bij een (boven)regionale organisatie zijn de aantallen hiervoor te klein en zijn de uitkomsten indicatief. Bovendien zijn de ambtenaren van de (boven)regionale organisaties méér dan de gemeente- en rijksambtenaren, werkzaam in het domein natuur/milieu/water/landschap, wat ervoor kan zorgen dat de gegeven antwoorden méér zullen gaan over aspecten die hiermee samenhangen. Aan de andere kant van het spectrum zijn er binnen de (boven)regionale organisaties mensen die werken bij veiligheidsregio's en bij de politie, maar ook iemand die werkzaam is voor de EU.

¹ In dit onderzoek zijn hiervoor de domeinen (1) bestuur & organisatie, (2) dienstverlening, (3) ruimtelijke ordening, mobiliteit en wonen, (4) groen, milieu, duurzaamheid, (5) veiligheid, justitie en (6) economie, handel gebruikt.

HOOFDSTUK

Uitkomsten

2. Uitkomsten

2.1 Samenvatting

Woon- en leefklimaat

- Gemeenteambtenaren geven net als in 2018 het woon-en leefklimaat in hun werkgemeente een 7,5.
- Net als in 2018 vinden gemeenteambtenaren die vanuit hun vakgebied te maken hebben met de Omgevingswet dat bij de inrichting van de leefomgeving de hoogste prioriteit gegeven moet worden aan duurzaamheid, gevolgd door wonen en natuur.
- De ambtenaren die bij een (boven)regionale organisatie werken zien vaker dan gemeenteambtenaren ruimte voor natuur/groen/waterberging, zonneparken en wegen/parkeerplaatsen en minder ruimte voor woningen, bedrijven en voorzieningen. Ook vinden zij vaker dat er geen ruimte is voor nieuwe initiatieven.
- Zowel in 2018 als 2019 is een meerderheid van de ambtenaren er voorstander van om meer initiatief aan inwoners, woningbouwverenigingen en natuur- en milieuorganisaties te laten. Over meer initiatief voor bedrijven, bijzondere woonvormen en projectontwikkelaars zijn minder ambtenaren enthousiast.
- Opvallend is dat rijksambtenaren het minder wenselijk vinden om meer ruimte te laten aan initiatiefnemers terwijl de rijksoverheid dat met de Omgevingswet juist mogelijk wil maken.

Implementatie van de Omgevingswet

- Minder dan de helft van de gemeenteambtenaren denkt dat de gemeente op koers ligt om de Omgevingswet succesvol volgens planning in 2021 te implementeren. Ook denken weinig gemeenteambtenaren dat de Omgevingswet bij inwoners en bedrijven voldoende bekend is.
- Ongeveer de helft van de gemeenteambtenaren geeft aan dat de organisatie goed weet wat de Omgevingswet van hen vraagt, dat de organisatie duidelijke doelen heeft gesteld rondom de invoering, dat de Omgevingswet voldoende bekend is bij het dagelijks en algemeen bestuur en dat de organisatie op koers ligt voor het succesvol implementeren van de Omgevingswet.
- Ambtenaren bij (boven)regionale organisatie geven aan dat hun organisatie minder ver is.
- Drie kwart van de gemeenteambtenaren geeft aan dat in hun organisatie een projectleider/projectmanager Omgevingswet is aangesteld. Ook geeft de helft aan dat er informatie en trainingen zijn aangeboden en dat er een projectorganisatie Omgevingswet is ingericht. Ruim vier op de tien geven aan dat de cultuurverandering aandacht heeft gekregen en dat de Omgevingswet is ondergebracht bij een portefeuillehouder.
- Een derde van de gemeenteambtenaren stelt dat er een Omgevingsvisie is opgesteld en dat er pilotprojecten zijn uitgevoerd. Een op de tien geeft aan dat er een Omgevingsplan is opgesteld.
- Het vaakst genoemde (mogelijke) knelpunt is het Digitaal Stelsel dat dan mogelijk nog onvoldoende is. Daarnaast voorziet een belangrijk deel van de ambtenaren dat inwoners en bedrijven onvoldoende zullen zijn voorbereid en dat de afstemming tussen de verschillende overheden een knelpunt zal blijken.
- De ambtenaren schatten in dat de risico's tijdens of na de invoering van de Omgevingswet mee zullen vallen. Als grootste risico zien zij een discussie over de wet- en regelgeving en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden tussen verschillende overheden. Een kleine kwart kan de risico's niet goed inschatten.
- De verwachting van de helft van de gemeenteambtenaren is dat de Omgevingswet zal leiden tot meer maatwerk en dat het zal betekenen dat de eigen werkzaamheden zullen veranderen. Een derde voorziet meer gemak en meer duidelijkheid voor initiatiefnemers.

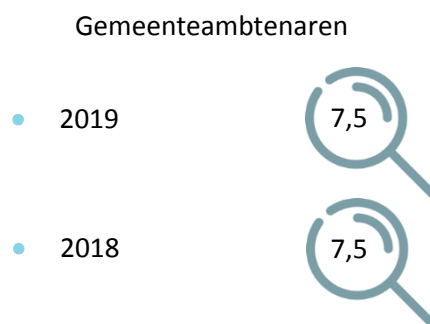
2.2 Woon- en leefklimaat

Zowel in 2019 als 2018 geven gemeenteambtenaren gemiddeld een 7,5 als rapportcijfer aan de woon- en leefomgeving van de gemeente waarvoor zij werken.

Net als in 2018 vinden gemeenteambtenaren die vanuit hun vakgebied te maken hebben met de Omgevingswet dat bij de inrichting van de leefomgeving de hoogste prioriteit gegeven moet worden aan duurzaamheid, gevolgd door wonen en natuur. De aspecten natuur, gezondheid en voorzieningen worden iets minder belangrijk gevonden dan in 2018. De aspecten mobiliteit en gezondheid hebben in rangorde stuivertje gewisseld, waarbij mobiliteit in 2019 iets belangrijker wordt gevonden.

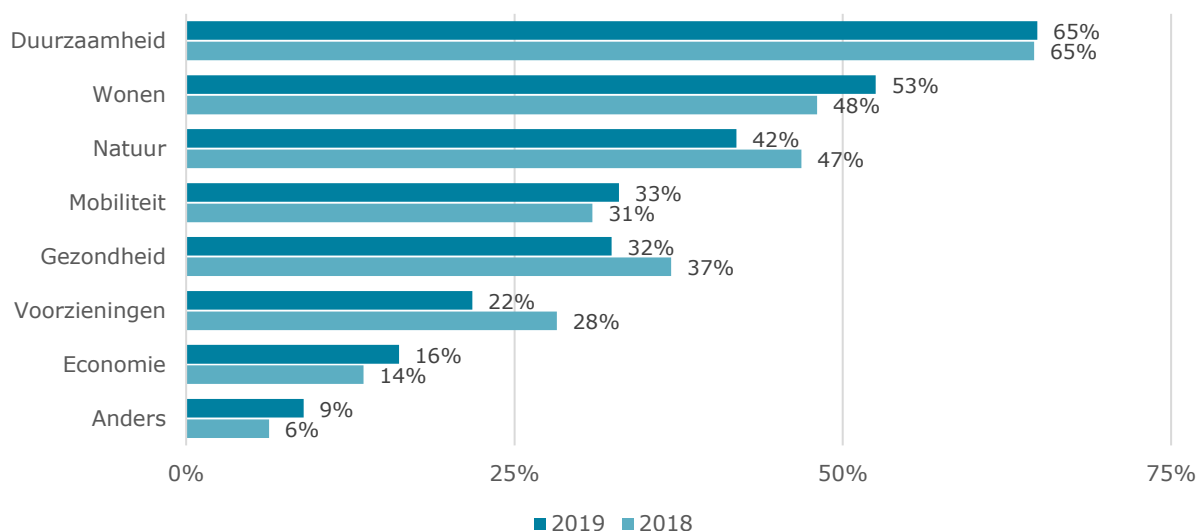
Respondenten geven ook andere prioriteiten aan, zo wordt (verkeers)veiligheid meerdere malen benoemd. Daarnaast geven enkele respondenten aan dat het niet zozeer gaat om het prioriteren, maar om het zoeken naar de juiste balans en combinatie bij de inrichting van de leefomgeving. De respondenten mochten (als ze dat wilden) alle categorieën aanmerken als prioriteit. In beide peilingen (2018 en 2019) kozen de gemeenteambtenaren er gemiddeld 2,8.

Rapportcijfers woon- en leefklimaat:

Figuur 2.1

Waar moet volgens u bij de inrichting van de leefomgeving in uw gemeente prioriteit aan worden gegeven? (weergegeven zijn de gemeenteambtenaren)

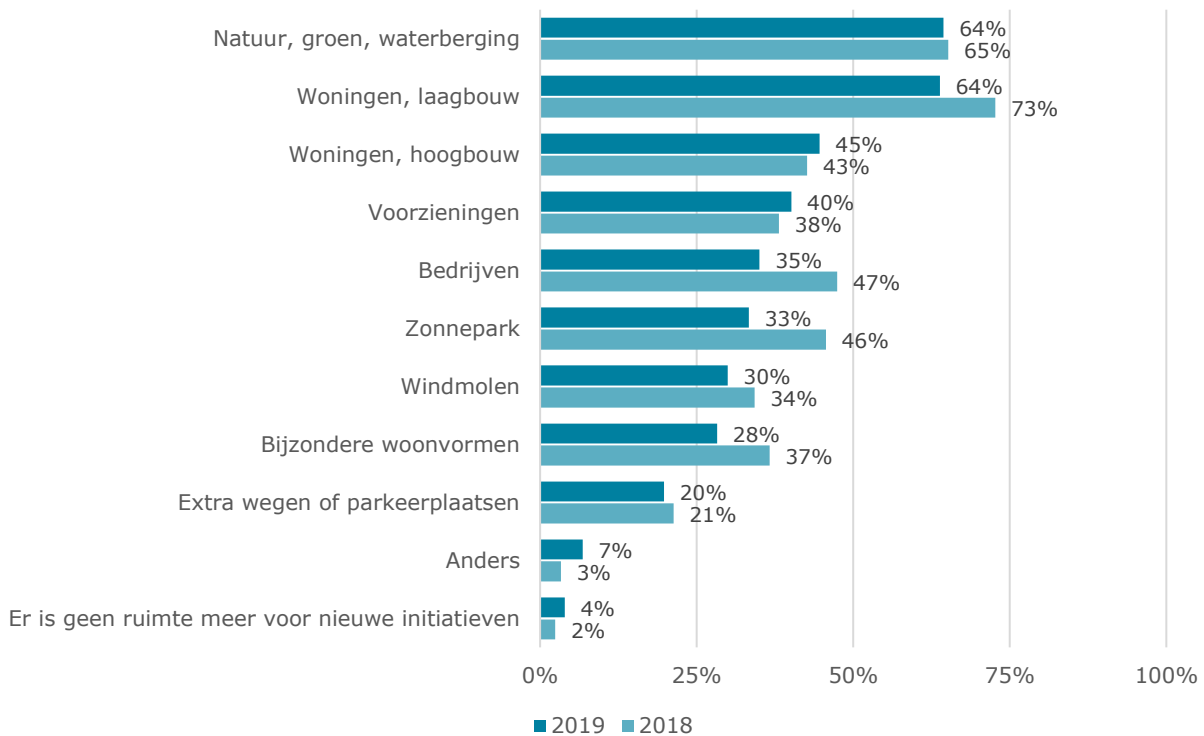
Aan de respondenten die niet bij de rijksoverheid werken, is vervolgens de vraag voorgelegd voor welke nieuwe functies en voorzieningen zij in hun werkgebied nog ruimte zien. In 2018 was deze vraag alleen aan gemeenteambtenaren voorgelegd. Net als in 2018 worden laagbouwoningen en natuur het vaakst genoemd als een functie waarvoor in de gemeente nog ruimte is. Ten opzichte van 2018 zien gemeenteambtenaren minder ruimte voor laagbouwoningen, bedrijven, zonneparken, windmolens en bijzondere woonvormen.

De ambtenaren die bij een (boven)regionale organisatie werken, kijken iets anders aan tegen de ruimte die zij zien in hun werkgebied. Deze ambtenaren werken voor een (vaak regionale) uitvoeringsorganisatie, de provincie of een waterschap/hoogheemraadschap. Hun werkgebied is dus groter en het beleidsveld kan wat afwijkend zijn van de gemiddelde gemeenteambtenaar. Zij zien vaker dan gemeenteambtenaren ruimte voor natuur/groen/waterberging, zonneparken en wegen/parkeerplaatsen en minder ruimte voor woningen, bedrijven en voorzieningen. Ook vinden zij vaker dat er geen ruimte is voor nieuwe initiatieven.

Ambtenaren benoemen ook een aantal zaken buiten de voorgelegde initiatieven. Zo is er in sommige gemeenten ruimte voor fietsvoorzieningen/stallingen en vinden twee gemeenteambtenaren het een goed idee om de woningvoorraad te herstructureren met als doel een meer gemengde populatie. Ook zoeken zij naar innovatie oplossingen die de genoemde initiatieven juist combineren.

Figuur 2.2

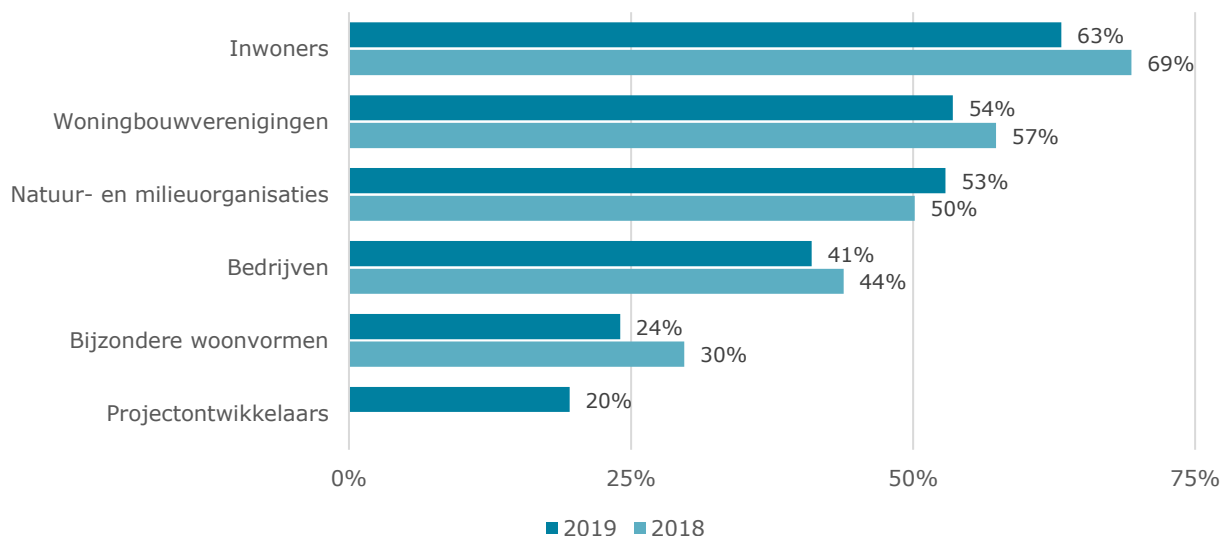
Er is in mijn werkgemeente nog plaats voor... (vergelijking gemeenteambtenaren in 2018 en 2019)

Figuur 2.3 laat zien aan welke groepen er volgens ambtenaren meer initiatief gelaten zou moeten worden. Zowel in 2018 als 2019 is een meerderheid er voorstander van om meer initiatief aan inwoners, woningbouwverenigingen en natuur- en milieuorganisaties te laten. Over meer initiatief voor bedrijven, bijzondere woonvormen en projectontwikkelaars zijn minder ambtenaren enthousiast. Projectontwikkelaars als initiërende partij zijn in 2018 niet meegenomen in het onderzoek. Als we gemeenteambtenaren vergelijken met de andere ambtenaren, dan zouden gemeenteambtenaren aan alle categorieën initiatiefnemer méér ruimte willen laten dan rijksambtenaren en overige ambtenaren. De overige ambtenaren zijn op dit punt het meest terughoudend. Het is wel opvallend dat de rijksoverheid een Omgevingswet opstelt die meer ruimte geeft aan nieuwe initiatieven en dat rijksambtenaren tegelijkertijd minder ruimte durven te geven dan gemeenteambtenaren.

Figuur 2.3

Het is verstandig als de overheid bij de inrichting van leefomgeving meer initiatief laat aan... (% (helemaal) mee eens)

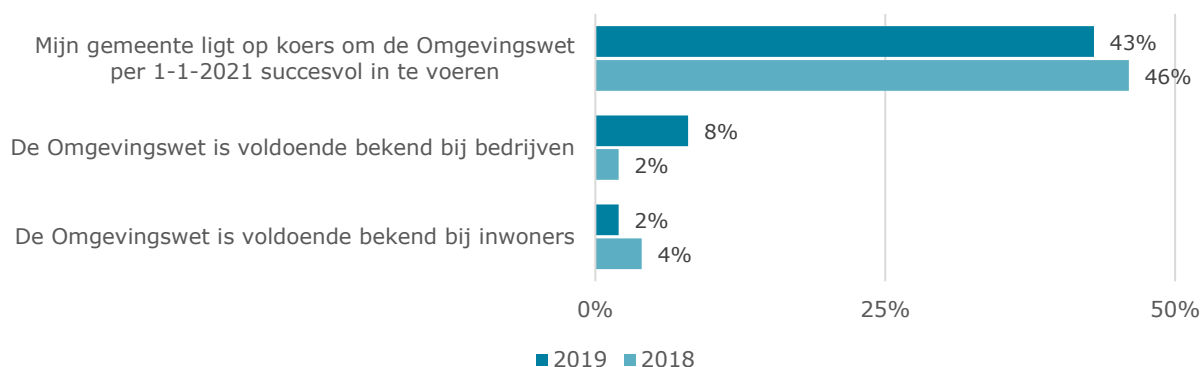

2.3 Implementatie van de Omgevingswet

In 2018 is gevraagd in hoeverre de gemeentelijke organisatie en naar het oordeel van de gemeenteambtenaar, de inwoners en de bedrijven klaar zijn voor de Omgevingswet. Er is ten opzichte van 2018 weinig veranderd: minder dan de helft van de gemeenteambtenaren denkt dat de gemeente op koers ligt om de Omgevingswet succesvol volgens planning in 2021 te implementeren. Ook denken weinig gemeenteambtenaren dat de Omgevingswet bij inwoners en bedrijven voldoende bekend is.

Figuur 2.4

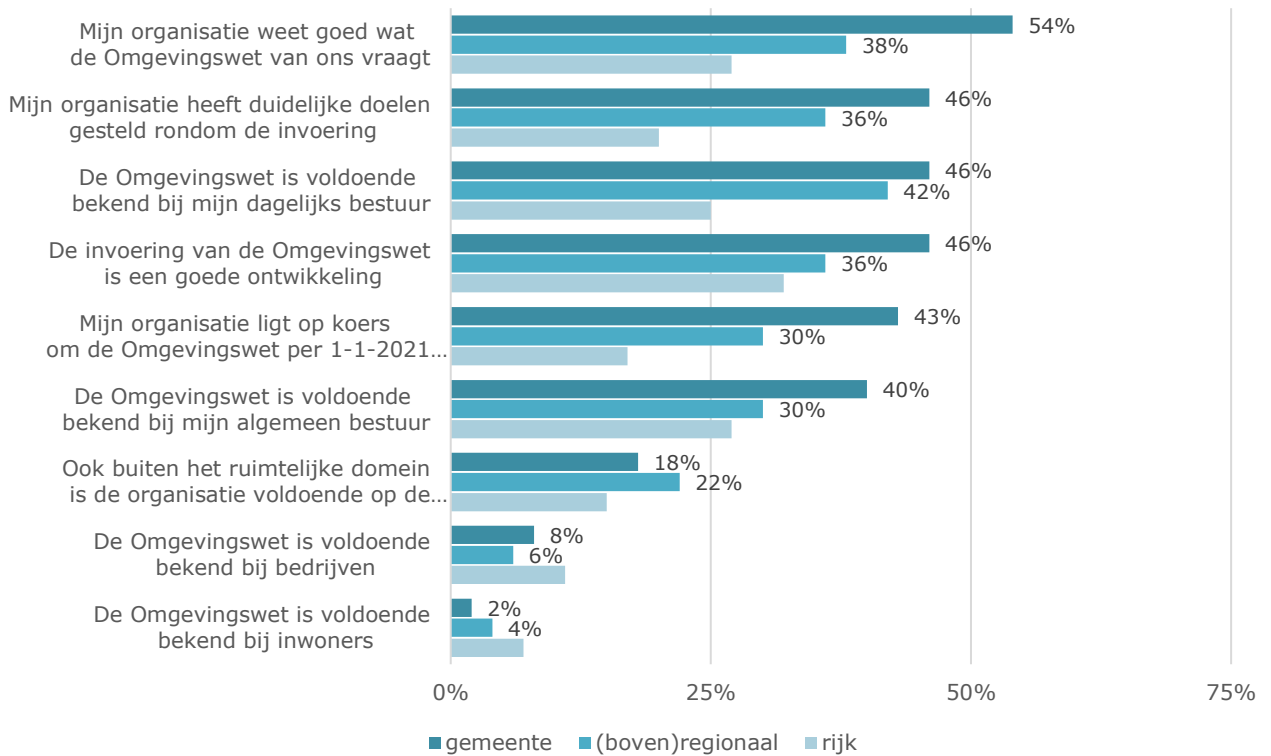
Liggen gemeenten op koers om de Omgevingswet succesvol te implementeren? (% (helemaal) mee eens)

In deze peiling is het aantal stellingen uitgebreid en kan een onderscheid gemaakt worden naar gemeenteambtenaren, rijksambtenaren en ambtenaren die op (boven)regionaal schaalniveau werkzaam zijn.

Figuur 2.5

In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

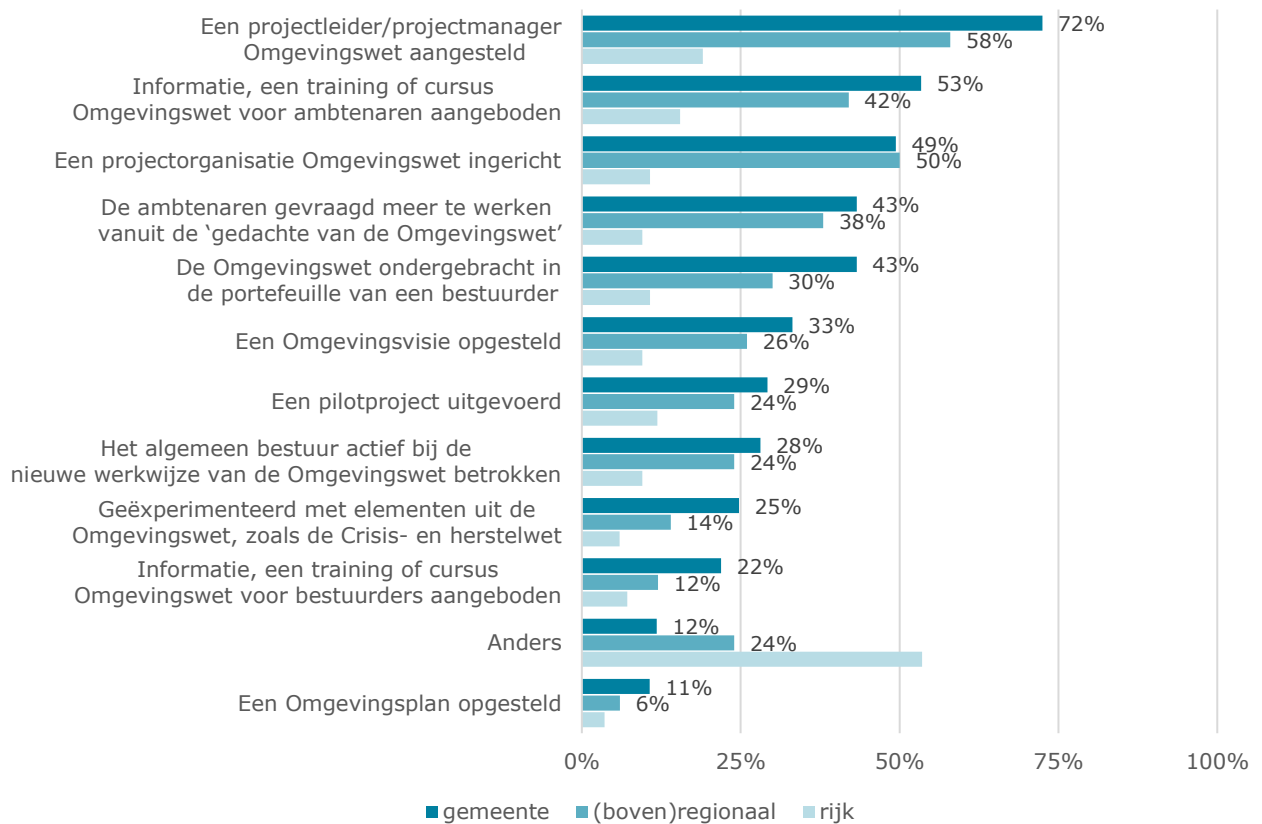

Ongeveer de helft van de gemeenteambtenaren geeft aan dat de organisatie goed weet wat de Omgevingswet van hen vraagt, dat de organisatie duidelijke doelen heeft gesteld rondom de invoering, dat de Omgevingswet voldoende bekend is bij het dagelijks en algemeen bestuur en dat de organisatie op koers ligt voor het succesvol implementeren van de Omgevingswet. Bij anderen (collega's buiten het ruimtelijk domein, bedrijven en inwoners) is de Omgevingswet volgens hen nog weinig bekend. Gemeenteambtenaren zijn op (bijna) al deze onderdelen positiever, rijksambtenaren zijn over het algemeen het minst positief. Mogelijk is het voor de rijksambtenaren die deelnamen minder relevant om zich voor te bereiden op de Omgevingswet omdat de implementatie niet op hen van toepassing is.

Wat heeft men inmiddels gedaan om de Omgevingswet succesvol te kunnen implementeren? Drie kwart van de gemeenteambtenaren geeft aan dat in hun organisatie een projectleider/projectmanager Omgevingswet is aangesteld. Ook geeft de helft aan dat er informatie en trainingen zijn aangeboden en dat er een projectorganisatie Omgevingswet is ingericht. Ruim vier op de tien geven aan dat de cultuurverandering aandacht heeft gekregen en dat de Omgevingswet is ondergebracht bij een portefeuillehouder. Een derde stelt dat er een Omgevingsvisie is opgesteld, dat er pilotprojecten zijn uitgevoerd en dat een wethouder actief betrokken is. Ongeveer een kwart van de gemeenteambtenaren geeft aan dat er geëxperimenteerd is met bijvoorbeeld de Crisis- en herstelwet en dat er informatie en trainingen zijn aangeboden aan wethouders. Een op de tien geeft aan dat er een Omgevingsplan is opgesteld. Een gemeenteambtenaar geeft in de open antwoorden aan dat er ook gewerkt wordt aan bewustwording voorbij de juridische aspecten, dus echt anders werken.

Figuur 2.6

Om de implementatie van de Omgevingswet in goede banen te leiden heeft mijn organisatie: (meerdere antwoorden mogelijk)

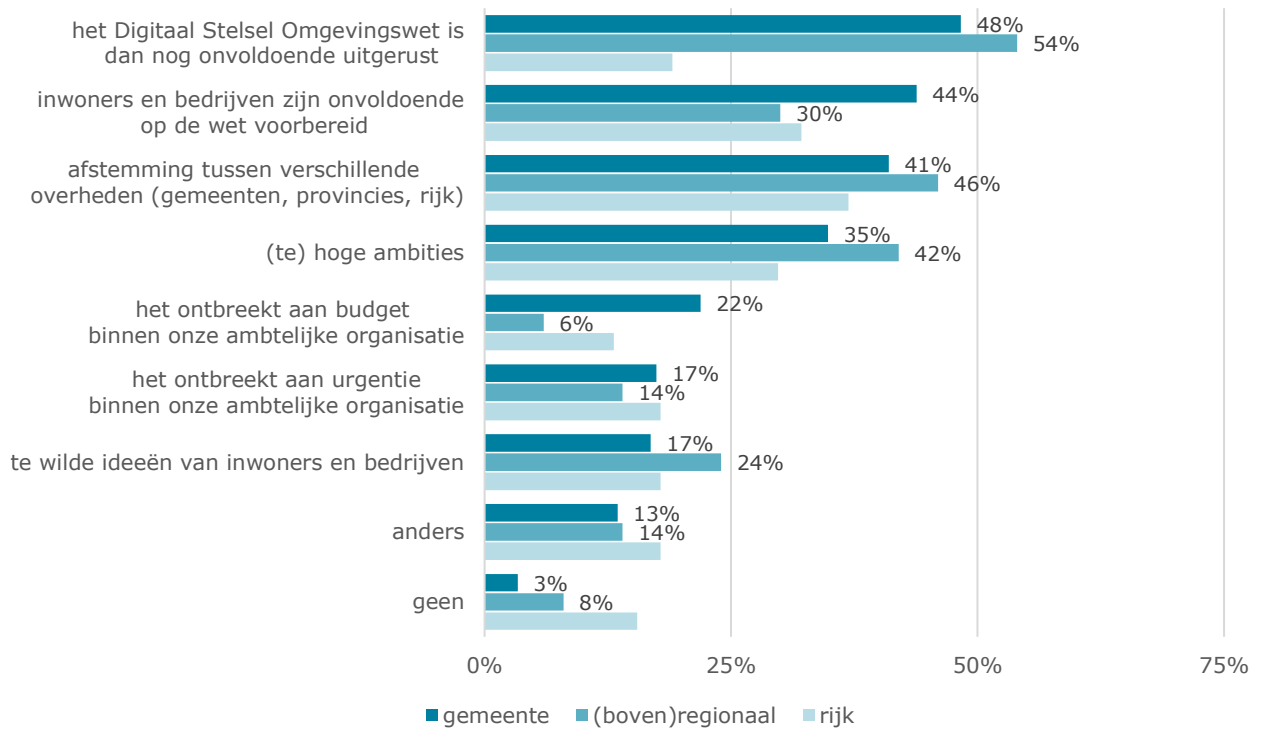

De ambtenaren die werkzaam zijn bij (boven)regionale organisaties zijn op veel punten iets minder ver of net zo ver als gemeenteambtenaren. In de open antwoorden geeft een ambtenaar van een uitvoeringsorganisatie aan dat er ook regionale samenwerking wordt gezocht, bijvoorbeeld door met meerdere gemeenten een regionaal afwegingskader te maken. Bij rijksambtenaren spelen al deze acties minder. Bij de open antwoorden geven zij aan dat de wet lang niet altijd relevant is voor hen, waardoor ze er ook niet mee aan de slag hoeven.

Over welke aspecten twijfelen de respondenten die het niet eens zijn met de stelling dat de gemeente op koers ligt om de Omgevingswet per 1 januari 2021 succesvol in te voeren? Het vaakst genoemde (mogelijke) knelpunt is het Digitaal Stelsel dat dan mogelijk nog onvoldoende is. Daarnaast voorziet een belangrijk deel van de ambtenaren dat inwoners en bedrijven onvoldoende zullen zijn voorbereid en dat de afstemming tussen de verschillende overheden een knelpunt zal blijken. Ten opzichte van 2018 hebben de respondenten minder knelpunten aangegeven (ze hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om er drie aan te kruisen). Het is niet zo dat ze minder vaak denken dat er géén knelpunten zijn voor de invoering van de wet.

Figuur 2.7

Wat ziet u als knelpunten voor een geslaagde invoering van de wet? (maximaal 3)

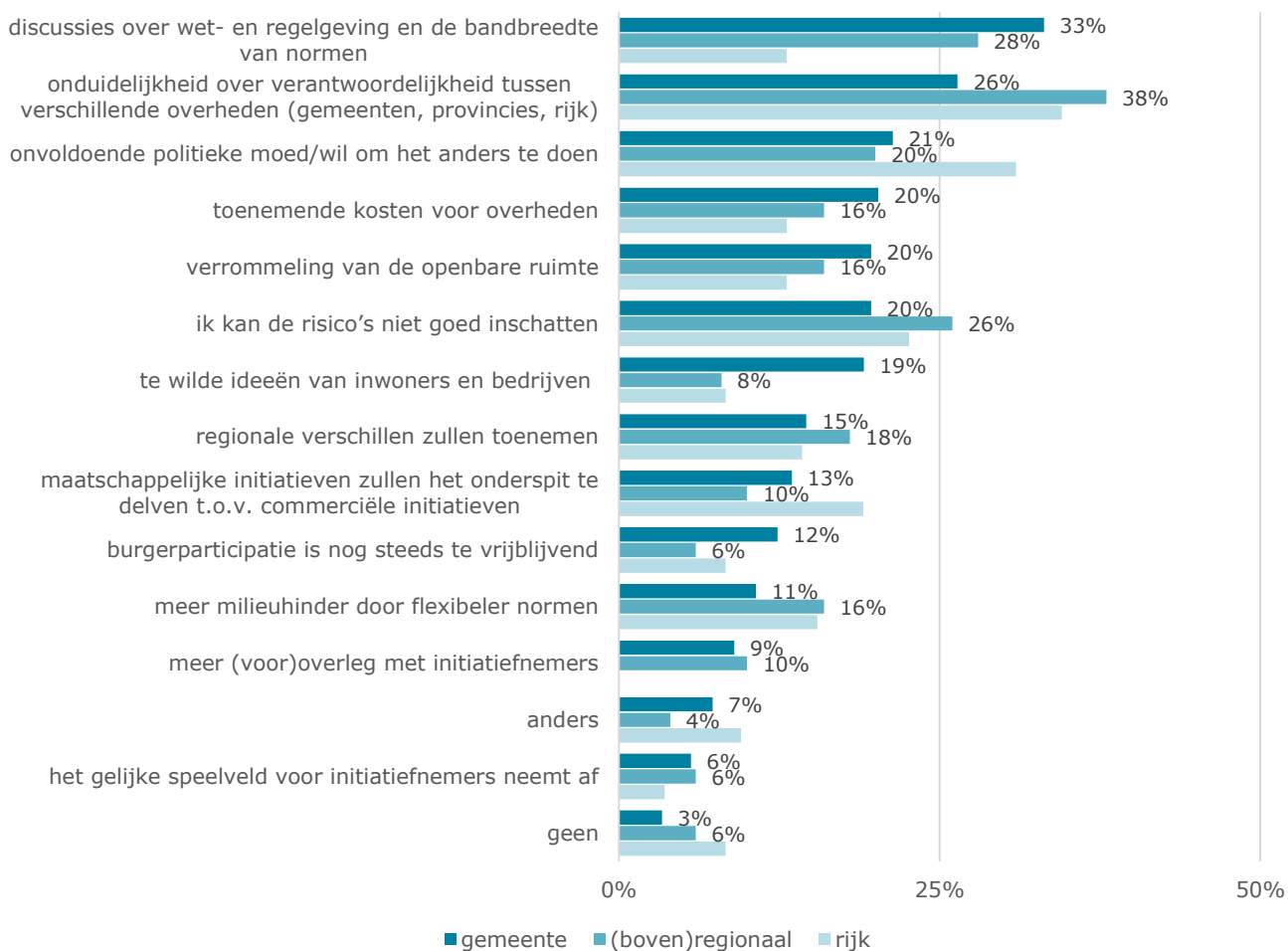
Opvallend is dat de ambtenaren bij (boven)regionale organisaties doorgaans méér knelpunten zien dan gemeenteambtenaren en rijksambtenaren, terwijl het niet aan budgetten en ambities in de organisaties ontbreekt. De problemen lijken scherper gevoeld te worden door problemen die zij voorzien in het DSO, de afstemming tussen overheden, te wilde ideeën van inwoners en bedrijven en de ambities van de wet. Rijksambtenaren zien minder knelpunten, maar geven ook vaker aan dat het ontbreekt aan urgentie en budget binnen de eigen organisatie.

Andere genoemde knelpunten zijn de complexiteit van de wet en de hoge verwachtingen. Zo geven meerdere respondenten aan dat zij niet verwachten dat het eenvoudiger wordt. Ook omdat bestuurders mogelijk de ruimtelijke kaders niet los durven te laten of geen duidelijke keuzes durven te maken. Ook wijst een respondent op de mogelijke gevolgen voor de rechtszekerheid van belanghebbenden.

Zien ambtenaren ook risico's bij of na de invoering van de Omgevingswet?

Figuur 2.8

Wat ziet u als risico bij of na de invoering van de wet? (kies er maximaal 3)

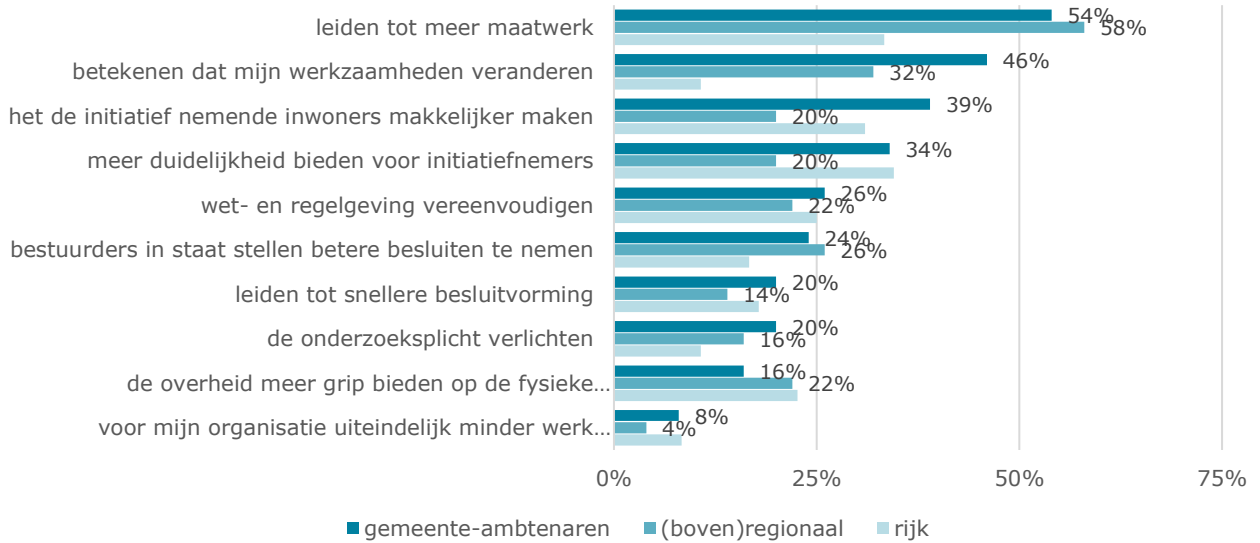
De ambtenaren schatten in dat de risico's tijdens of na de invoering van de Omgevingswet mee zullen vallen. Als grootste risico zien zij een discussie over de wet- en regelgeving en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden tussen verschillende overheden. Een kleine kwart kan de risico's niet goed inschatten.

In de open antwoorden ziet een respondent de gevraagde flexibiliteit en aandacht voor participatie als risico voor de overheidsorganisatie. Het zal lastiger zijn de gevraagde capaciteit en middelen in te schatten bij een (gebieds)ontwikkeling omdat het proces onvoorspelbaarder kan worden. Dit vraagt dus om een flexibele organisatie. Ook wijst een respondent op het verschuiven van de onderzoekslast naar bedrijven en ondernemers, dat kan een risico zijn. Tot slot verwacht een enkele respondent meer politieke willekeur wat mogelijk leidt tot meer procedures.

Welke verwachtingen hebben ambtenaren van de effecten van de Omgevingswet?

Figuur 2.9

De Omgevingswet zal..

De verwachting van de helft van de gemeenteambtenaren is dat de Omgevingswet zal leiden tot meer maatwerk en dat het zal betekenen dat de eigen werkzaamheden zullen veranderen. Een derde voorziet meer gemak en meer duidelijkheid voor initiatiefnemers. Een kwart verwacht dat de wet- en regelgeving verandert en dat bestuurders in staat zullen zijn om sneller besluiten te nemen. En kleinere groep denkt dat besluitvorming sneller zal gaan, dat de onderzoeksplicht kleiner wordt, dat de overheid meer grip krijgt op de fysieke leefomgeving en dat de eigen organisatie minder werk zal krijgen.

Gemeenteambtenaren voorzien deze effecten over het algemeen vaker dan de ambtenaren die op hogere schaalniveaus werkzaam zijn. Ten opzichte van 2018, toen de drie gelijke stellingen zijn voorgelegd (namelijk: minder werk voor de organisatie, makkelijker voor initiatiefnemende inwoners en snellere besluitvorming) is er wel iets veranderd: minder ambtenaren denken anno 2019 dat de besluitvorming sneller zal gaan.

2.4 Conclusies

Aan het begin van dit rapport is de centrale onderzoeksvraag gesteld. In deze paragraaf wordt die beantwoord op basis van de in de eerdere paragrafen beschreven ontwikkelingen. De onderzoeksvraag was:

Hoe ervaren ambtenaren (gemeente, provincie, rijks, waterschap, werkorganisaties) de aanloop naar de invoering van de Omgevingswet in 2021? Hoe beoordelen zij de huidige stand van zaken en zijn zij en hun bestuurders klaar voor de stelselwijziging?

De implementatie van de Omgevingswet is voorzien op 1 januari 2021. Ten opzichte van een jaar geleden geven eerder minder dan meer gemeenteambtenaren aan dat de gemeente op koers ligt voor de implementatie, namelijk 43 procent in 2019 ten opzichte van 46 procent in 2018. Wat hebben gemeenten inmiddels gedaan om die implementatie tijdig voor elkaar te krijgen? De start lijkt veelal wel gemaakt, met een projectleider, een projectorganisatie, een verantwoordelijk wethouder, informatie, trainingen en aandacht voor de benodigde cultuurverandering. Ook draaien er diverse pilotprojecten of wordt er geëxperimenteerd met de Crisis- en herstelwet. Maar een Omgevingsvisie of Omgevingsplan is er vaak nog niet.

Zolang de Omgevingsvisie er niet is, is onduidelijk waar de gemeente naar toe wil, welke ruimte er zal zijn voor nieuwe initiatieven en welke concrete gevolgen de Omgevingswet zal hebben. Een belangrijk knelpunt blijft volgens ambtenaren dat het DSO mogelijk onvoldoende zal zijn en dat inwoners en bedrijven onvoldoende zijn voorbereid. Een ander knelpunt is dat de afstemming tussen de verschillende overheden belangrijk is, maar (nog) niet overal van de grond komt en misschien ook niet optimaal van de grond zal komen. Ongeveer een derde van de ambtenaren voorziet dat er na implementatie van de Omgevingswet discussie zal zijn over de wet- en regelgeving en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden tussen verschillende overheden.

Er zijn ook twijfels of de Omgevingswet zal gaan opleveren waarvoor het bedoeld is. Mede doordat de helft van de ambtenaren meer maatwerk voorziet (en dus meer werk), verwacht minder dan een kwart van de ambtenaren dat bestuurders sneller of betere besluiten zullen kunnen nemen, dat de onderzoekslast minder wordt en dat overheden meer grip zullen hebben op de fysieke leefomgeving. De Omgevingswet zorgt er misschien wel voor dat de formele procedures korter worden, maar de discussie verschuift naar het voortraject.

Het woon- en leefklimaat in gemeenten wordt met een 7,5 positief gewaardeerd. De hoogste prioriteit moet volgens ambtenaren worden gegeven aan duurzaamheid, wonen en natuur. Daarbij zijn creatieve oplossingen nodig om die te clusteren of elkaar te laten versterken. Tegelijkertijd zouden gemeentebtenaren méér ruimte willen laten aan particuliere initiatieven dan rijksambtenaren en ambtenaren van (boven)regionale organisaties. Zij staan hier voorzichtiger in. Rijksambtenaren en ambtenaren bij (boven)regionale organisaties willen juist meer aandacht voor bovenregionale afstemming en belangen.

1

BIJLAGE

Vragenlijst

Bijlage 1. Vragenlijst

In dit onderzoek van Binnenlands Bestuur en I&O Research willen we u graag een aantal vragen stellen over de ruimtelijke druk op de leefomgeving en de invoering van de Omgevingswet. De wet vraagt om een meer integrale benadering van de leefomgeving. We zijn benieuwd in hoeverre u, uw organisatie en uw bestuurders klaar zijn voor deze opgave.

A. Routingsvraag/algemeen

1. Binnen welk soort overheids- of (semi)overheidsorganisatie bent u werkzaam?

☐	Gemeente
☐	Provincie
☐	Waterschap/ Hoogheemraadschap
☐	Rijksoverheid (ministerie, rijkdienst/-instelling)
☐	Uitvoeringsorganisatie (ZBO)/ Rechtspersoon met een wettelijke taak (RWT)
☐	Anders, namelijk: _____

2. Hoeveel ambtenaren werken er binnen uw organisatie?

☐	Tot 250 ambtenaren
☐	250 tot 500 ambtenaren
☐	500 tot 1000 ambtenaren
☐	1000 tot 2000 ambtenaren
☐	2000 tot 5000 ambtenaren
☐	Meer dan 5000 ambtenaren

3. In welk domein of specialisme bent u actief?

Meerdere antwoorden mogelijk

(PROGRAMMEUR: 2 antwoorden mogelijk maken)

1	☐	Bestuur & organisatie
2	☐	Financiën
3	☐	HRM, personeelszaken
4	☐	Dienstverlening
5	☐	ICT
6	☐	Zorg, welzijn, jeugd (sociaal domein)
7	☐	Werk & inkomen
8	☐	Ruimtelijke ordening, Mobiliteit en Wonen
9	☐	Groen, milieu, duurzaamheid
10	☐	Juridische dienstverlening
11	☐	Onderwijs, wetenschap
12	☐	Veiligheid, justitie
13	☐	Economie, handel
14	☐	Onderzoek, wetenschap
15	☐	Innovatie
16	☐	Buitendienst (wagenpark, faciliteiten, groen, reparatie, onderhoud)
17	☐	Geen van bovengenoemde

Routing geen gemeente, provincie, waterschap of rijksambtenaren: <naar 7>

Routing gemeenteammbtenaren: < naar 4a> indien vraag 1=1 (gemeente) en indien vraag 3 = 1, 4, 8, 9, 12 of 13

Routing provincieambtenaren: < naar 4b> indien vraag 1=2 (provincie) en indien vraag 3 = 1, 4, 8, 9, 12 of 13

Routing waterschapambtenaren: < naar 4b> indien vraag 1=3 (waterschap) en indien vraag 3 = 1, 4, 8, 9, 12 of 13

Routing rijksambtenaren: < naar 4b, vervolgens naar 6> indien vraag 1=4 (rijksoverheid) en indien vraag 3 = 1, 4, 8, 9, 12 of 13

Routing ambtenaren uitvoeringsorganisatie: < naar 4b, vervolgens naar 6> indien vraag 1=5 (rijksoverheid) en indien vraag 3 = 1, 4, 8, 9, 12 of 13

B. Woon- en leefomgeving

4a.

Welk rapportcijfer geeft u aan het woon- en leefklimaat in de gemeente? Denk aan aanbod woningen, voorzieningen en sfeer.										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	weet niet / geen mening								

4b. Waar moet volgens u bij de inrichting van de leefomgeving in uw werkgebied prioriteit aan worden gegeven?

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐	Duurzaamheid
☐	Wonen
☐	Mobiliteit
☐	Economie
☐	Natuur
☐	Gezondheid
☐	Voorzieningen
☐	Anders namelijk...

5. Er is in (V1=a de gemeente waar ik werkzaam ben)/ (V1=b de provincie waar ik werkzaam ben)/ (V1= c of e mijn werkgebied) nog plaats voor....

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐	Woningen, hoogbouw
☐	Woningen, laagbouw
☐	Bijzondere woonvormen (asielzoekerscentrum, mensen met een beperking, verslaafdenopvang)
☐	Natuur, groen, waterberging
☐	Bedrijven
☐	Windmolen
☐	Zonnepark
☐	Voorzieningen (winkels scholen, horeca, sporthal et cetera)
☐	Extra wegen of parkeerplaatsen
☐	Er geen ruimte meer voor nieuwe initiatieven
☐	Anders namelijk...

6. Het is verstandig als de overheid bij de inrichting van de leefomgeving meer initiatief laat aan..

	helemaal eens	eens	niet eens niet oneens	oneens	helemaal oneens	geen mening
--	---------------	------	-----------------------------	--------	-----------------	-------------

Inwoners	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bedrijven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Projectontwikkelaars	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Woningbouwverenigingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bijzondere woonvormen (asielzoekers, verslaafdenopvang)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Natuur- en milieuorganisaties (natuurmonumenten, landschapsorganisaties)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

C. Invoering Omgevingswet

7. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen:

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens	Geen mening
Mijn organisatie ligt op koers om de Omgevingswet per 1 januari 2021 succesvol te kunnen invoeren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn organisatie weet goed wat de Omgevingswet van ons vraagt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De Omgevingswet is voldoende bekend bij het <u>dagelijks</u> bestuur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De Omgevingswet is voldoende bekend bij het <u>algemene</u> bestuur						
Mijn organisatie heeft omtrent de invoering van de Omgevingswet duidelijke doelen gesteld	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De Omgevingswet is voldoende bekend bij inwoners	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De Omgevingswet is voldoende bekend bij bedrijven	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De invoering van de Omgevingswet is een goede ontwikkeling	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Niet alleen het ruimtelijk domein, maar onze hele organisatie is voldoende op de Omgevingswet voorbereid	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8. Om de implementatie van de Omgevingswet in goede banen te leiden heeft mijn organisatie:

(meerdere antwoorden mogelijk)

☐	Een projectleider/projectmanager Omgevingswet aangesteld
☐	Informatie, een training of cursus Omgevingswet voor ambtenaren aangeboden
☐	Een projectorganisatie Omgevingswet ingericht
☐	Een pilotproject uitgevoerd
☐	Een Omgevingsvisie opgesteld
☐	De ambtenaren gevraagd meer te werken vanuit de 'gedachte van de Omgevingswet'
☐	Een Omgevingsplan opgesteld
☐	De Omgevingswet ondergebracht in de portefeuille van een wethouder/gedeputeerde/minister of staatsecretaris/dagelijks bestuurder
☐	Geëxperimenteerd met elementen uit de Omgevingswet, zoals de Crisis- en herstelwet
☐	Informatie, een training of cursus Omgevingswet voor bestuurders aangeboden
☐	Het algemene bestuur actief bij de nieuwe werkwijze van de Omgevingswet betrokken
☐	Anders namelijk...

9. Wat ziet u als knelpunten voor een geslaagde invoering van de wet? (kies er maximaal 3)

☐	het Digitaal Stelsel Omgevingswet is dan nog onvoldoende uitgerust
☐	afstemming tussen verschillende overheden (gemeenten, provincies, rijk)
☐	(te) hoge ambities
☐	inwoners en bedrijven zijn onvoldoende op de wet voorbereid
☐	het ontbreekt aan budget binnen onze organisatie
☐	het ontbreekt aan urgentie binnen onze organisatie
☐	'te wilde' ideeën van inwoners en bedrijven
☐	geen (als enige antwoordcategorie)
☐	anders namelijk..

10. Wat ziet u als risico bij of na de invoering van de wet? (kies er maximaal 3)

☐	onvoldoende politieke moed/wil om het anders te doen.
☐	onduidelijkheid over verantwoordelijkheid tussen verschillende overheden (gemeenten, provincies, rijk)
☐	maatschappelijke initiatieven zullen het onderspit te delven t.o.v. commerciële initiatieven
☐	meer milieuhinder door flexibeler normen
☐	regionale verschillen zullen toenemen
☐	het gelijke speelveld voor initiatiefnemers neemt af
☐	burgerparticipatie is nog steeds te vrijblijvend
☐	'verrommeling' van de openbare ruimte
☐	discussies over wet- en regelgeving en de bandbreedte van normen
☐	toenemende kosten voor overheden
☐	meer (voor)overleg met initiatiefnemers
☐	'te wilde' ideeën van inwoners en bedrijven (meer gelukszoekers)
☐	ik kan de risico's niet goed inschatten
☐	geen (als enige antwoordcategorie)
☐	anders namelijk..

11. De Omgevingswet zal..

	Helemaal mee oneens	Mee oneens	Neutraal	Mee eens	Helemaal mee eens	Geen mening
het de initiatief nemende inwoners makkelijker maken	☐	☐	☐	☐	☐	☐

meer duidelijkheid bieden voor initiatiefnemers	☐	☐	☐	☐	☐	☐
wet- en regelgeving vereenvoudigen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
de onderzoeksplicht verlichten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
leiden tot meer maatwerk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
leiden tot snellere besluitvorming	☐	☐	☐	☐	☐	☐
bestuurders in staat stellen betere besluiten te nemen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
de overheid meer grip bieden op de fysieke leefomgeving	☐	☐	☐	☐	☐	☐
voor mijn organisatie uiteindelijk minder werk opleveren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
betekenen dat mijn werkzaamheden veranderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12 Heeft u nog opmerkingen naar aanleiding van de onderwerpen in deze vragenlijst?

D. Achtergrond Alleen indien niet bekend (dus niet aan panelleden voorleggen!)

13. Bent u:

☐	Man
☐	Vrouw

14. Wat is uw geboortjaar?

15. Wilt u vaker uw mening geven over actuele onderwerpen via het I&O Research Panel? I&O Research is een maatschappelijk betrokken onderzoeksbureau. We doen veel onderzoek over actuele en maatschappelijke onderwerpen). Vult u dan hieronder uw e-mailadres in.

- Ja, mijn e-mailadres is: _____
- Nee

16. Mag de redactie van Binnenlands Bestuur u benaderen voor een toelichting op uw antwoorden?

- Ja, mijn e-mailadres is: _____
- Nee

Hartelijk dank voor uw medewerking!

